
Josef Fulka: FHS byla původně téměř rodinný podnik

Doc. Mgr. Josef Fulka, Ph.D. , je filosof a překladatel. Zabývá se filosofií 18. a 20. století, literární teorií, strukturalismem, psychoanalýzou nebo lingvistikou znakových jazyků. V roce 2009 získal Prémii Otto Wichterleho za mimořádný vědecký výkon pro badatele do 35 let, v letech 2013–2014 obdržel Fulbrightovo stipendium. Překládá díla autorů jako Claude Lévi-Strauss, Roland Barthes, Michel Foucault nebo Judith Butler. Na Fakultě humanitních studií působí od jejího založení v roce 2000. Nyní je garantem navazujícího magisterského studijního programu [Filosofie v kontextu humanitních věd](#) .

Vaše badatelské zájmy už na první pohled ohromují svou šíří: sahají od kontinentální filosofie přes strukturalismus a literární teorii až po psychoanalýzu. Je mezi tím vším nějaký pojící prvek?

Řekl bych, že ano. Kontinentální filosofie 60. let, na které jsem vyrostl, je známá tím, že má velký interdisciplinární rozptyl, takže zabývat se literaturou je v ní úplně přirozené a psychoanalýza je tam taky všudypřítomná. Já jsem navíc člověk, který moc dlouho nevydrží u jednoho tématu. Obdivuju lidi, kteří dokážou celý život dělat třeba Platóna, ale mně to prostě nejde. Kromě toho to má velkou výhodu v tom, že když vás jedna věc přestane bavit, tak se můžete velmi snadno vrátit k jiné.

Osobně mě z toho výčtu nejvíc zaujala lingvistika znakových jazyků. Jak se to stalo, že jste se od filosofie dostal k lingvistice znakových jazyků?

Ona to není tak úplně lingvistika, já nejsem lingvista. Ale je fakt, že jsem se dlouho zabýval a dodneška zabývám znakovými jazyky a tím, jak se o nich uvažovalo v dějinách západního myšlení. Dostal jsem se k tomu přes jednu ze svých specializací, konkrétně přes filosofii 18. století. Tehdy byla jedna z klíčových otázek, které si lidé kladli, vznik jazyka, tedy kdy a jak lidstvo začalo mluvit. To je mimochodem otázka, která je dodneška nezodpovězená. Teze, která v té době byla celkem běžná, říkala, že při vzniku jazyka hrála ústřední úlohu gestikulace (i o tom se dodneška diskutuje jako o jedné z možností). Také panoval velký zájem o smyslové vnímání, to znamená, že všechny postavy, jako jsou neslyšící nebo nevidomí, se dostávaly do středu zájmů filosofů. V 18. století začínají i první pokusy o širší vzdělávání neslyšících: řešilo se, jak je učit, jestli je učit mluvit, nebo je učit prostřednictvím znakového jazyka. Tak se to všechno nějak dalo dohromady, já jsem se začal učit znakový jazyk a zjistil jsem, že není cesty zpátky. Je to fascinující jazyk a kultura neslyšících je také fascinující. Dělat třeba antropologii neslyšících by bylo velmi zajímavé, i když také velmi těžké, protože je to hodně uzavřená skupina a nepustí vás mezi sebe. Nad tímhle tématem jsem zatím strávil deset let, napsal o tom dvě knížky a myslím si, že mi to do budoucna ještě vydrží.

Je něco, v čem Vás znakový jazyk překvapil?

Určitě! Znakový jazyk je velmi jiný. Věc, které si všimne na první pohled každý, je jiná modalita. Zatímco naše je, jak se říká odborně, auditivně-orální (to znamená, že slyšíte a mluvíte), tak jejich se nazývá manuálně-vizuální (to znamená, že ukazujete rukama a vnímáte to sdělení zrakem). Podotknu také pár banalit, o kterých se ale ne vždycky ví: znakový jazyk je přirozený jazyk, není to žádný uměle vytvořený prostředek. Objevuje se vždycky, když se nějaká komunita neslyšících ocitne pohromadě. Hodně lidí si myslí, že znakový jazyk je na celém světě jenom jeden, ale každá národní skupina má svůj a je jich spousta. Znakový jazyk je také fascinující v tom, že je v některých věcech šikovnější než mluvený jazyk, zejména když potřebujete něco ukázat v prostoru. Kromě toho když do něho trochu proniknete, zjistíte, že je velmi krásný.

Je ve znakovém jazyce například poezie?

Samozřejmě! Akorát nepracuje se stejnými prostředky jako mluvený jazyk, tedy s rýmy, eufonií a tak, ale například se specifickým rozmístováním znaků v prostoru.

Podobá se tedy svým způsobem tanci?

Svým způsobem ano, ale má gramatiku a je to pořád jazyk. Ale takhle do rozhovoru vám to bohužel nemůžu ukázat, protože se to nedá verbálně napodobit.

Vrátím se ještě zpátky k filosofii. Jaký má smysl ji dělat? Co Vám osobně přináší?

To je asi u každého jinak. U mě to je tak, že filosofie představuje ideální odrazový můstek pro to, aby člověk dělal něco jiného, to znamená, aby hledal styčné body mezi filosofií a jinými disciplínami, ať už je to lingvistika, literatura nebo psychoanalýza. Filosofie vám tím, jak je otevřená, umožňuje vycházet ven, vstříc jiným disciplínám. Mám problém s tím, když si filosofie začne osobovat nárok, že to bude to myšlení a že žádné jiné není. Myslím si, že filosofie není nadřazená (kdysi možná byla, ale dnes už není) jiným disciplínám. Jeden z důvodů, proč jsem začal dělat ty znakové jazyky, byl, že mi chyběla nějaká přísnost nebo rigoróznost. Začalo mi trochu vadit klást pořád otázky, na které nejsou odpovědi. U znakových jazyků je spousta otázek, u kterých na začátku nevíte, ale odpovědi můžete najít – nebo si to alespoň myslíte. Ale je to můj názor a je mi jasné, že spousta lidí má úplně jiné důvody. Samozřejmě je taky třeba dodat, že jsem filosofii vystudoval, a proto ji dělám.

Co Vás vedlo k tomu filosofii studovat?

To byla 90. léta a tehdy začali do knihkupectví pronikat takoví autoři jako Nietzsche nebo Ladislav Klíma a to jsme jako gymnazisti hltali. Byl v tom možná i kus snobismu: člověk to četl, moc tomu nerozuměl, ale připadalo mu to jako něco děsně vznešeného. Já jsem se hlásil na filosofii na Filosofickou fakultu, kam mě napoprvé nevzali, takže jsem potom studoval Institut základů vzdělanosti, dneska Fakultu humanitních studií. Napřesrok už mě pak na tu filosofii vzali, a dokonce mě vzali i na anglistiku, takže jeden rok jsem studoval filosofii, anglistiku a IZV dohromady. To byl docela záhuľ, ale jeden rok se to dalo vydržet.

Ta zmínka o anglistice mě přivádí k další otázce: jste totiž i překladatel a máte na kontě překlady knih od takových akademických es, jako jsou Roland Barthes, Michel Foucault nebo Judith Butler. Dostal jste se k překládání přes studium anglistiky?

To ne, já jsem to prostě chtěl dělat, navíc překládám víc z francouzštiny než z angličtiny, poptávka je větší. Začal jsem s tím docela brzo a možná je na místě, abych tu poděkoval některým lidem: jako první mě velmi podporovala Marcela Sedláčková, paní, která učila na IZV francouzskou filosofii, vzala si mě, jak se říká, pod křídlo a hodně mi pomáhala. Už ale bohužel není mezi námi. A pak bych chtěl poděkovat Jiřímu Pecharovi, který překládal například Prousta, ten mi opravoval první, samozřejmě dost příšerné překlady. Od nich jsem se hodně naučil a potom to se mnou už zůstalo. I když tedy v současnosti už je na překládání mnohem méně času, když je člověk obtížen funkcemi a tituly.

Byl jste také členem Surrealistické skupiny a na internetu lze najít některé Vaše literární drobnosti. Považujete se i za spisovatele?

Ne, to ne! To jsou jenom fejetony, to není žádná literatura, spíš takové zábavy. V mládí jsem se trochu kolem Surrealistické skupiny motal, to je pravda, ale navzdory tomu, že mě surrealismus zajímá dodneška, už nejsem členem a možná jsem vlastně nikdy nebyl.

Zaujalo mě také, že prodáváte sýr na Francouzském trhu na Kampě. Jak se to stalo?

Na Můstku v průjezdu je taková sýrárna, a (to není reklama, to je fakt) to je nejlepší francouzská sýrárna tady. Vede ji Francouz, který tady kdysi na gymnáziu učil chemii a pak se na to vykašlal a začal dělat sýry. A protože miluju francouzské sýry, tak jsem tam chodil tak dlouho, až jednoho dne visela na dveřích cedulka, že shánějí brigádníka. Tak jsem mu řekl, že bych to zkusil a už několik let to mám jako drobný vedlejšák.

Potkáváte tam studenty nebo kolegy? Jak reagují?

Studenty potkávám a nejčastěji to vyvolává záchvaty smíchu. Někdy tam potkávám i lidi z fakulty nebo z francouzské ambasády a to samozřejmě také působí jistě veselí. Ale je to zajímavá a zábavná práce a není to až tak snadné. Občas nás šéf pěkně seřve, když krájíme špatně.

Působil jste vždycky v akademické sféře?

V zásadě ano. Vystudoval jsem IZV, pak byl drobný prostoj, kdy jsem dostudovával filosofii, a pak jsem takříkajíc naskočil na vláček. Byli jsme tehdy jako IZV pořád ještě v Legerce a já jsem měl pocit, že na mě docent Pinc od té doby musel zapomenout, ale všichni víme, jakou on má paměť, takže na mě nezapomněl a celkem bez potíží mi přidělil nějaké učení už jako doktorandovi. Ona tehdy byla velmi příznivá doba, spousta lidí odcházelo z Akademie věd i z univerzity a ta místa byla celkem snadno dosažitelná.

S fakultou jste tedy byl od samého začátku?

Ano, já jsem, myslím, druhý ročník IZV vůbec a na fakultě jsem úplně od začátku, tedy od roku 2000, kdy se přestěhovala do Jinonic.

V čem byste řekl, že se fakulta od dob IZV nejvíc změnila?

Původně to byl takový rodinný podnik: pár desítek studentů, dvě patra v Legerce, nahoře papoušci. Ti lidé se tehdy všichni znali a o řadě mých spolužáků je dneska slyšet: Marek Jakoubek je šéf etnologie na Filosofické fakultě, Tomáš Hirt je v Plzni... Samozřejmě se tam už v těch 90. letech motalo spousta lidí, kteří jsou dodneška tady na FHS a jsou to moji kamarádi: Jarda Novotný, Jakub Češka ... Byla to taková hodně veselá a inspirativní léta. Od té doby fakulta samozřejmě zmasověla – a teď neříkám, jestli je to dobře nebo špatně, prostě je to nutné. Studentů máme stovky, byli jsme nuceni se přizpůsobit nějakým podmínkám, akreditace se dělají určitým způsobem a tomu se člověk nevyhne. Taky mám pocit, že se trochu změnili studenti, což se tedy netýká jenom FHS. V 90. letech převládala obrovská zvědavost, lidi četli všechno, co jim přišlo pod ruku. Tohle trochu vymizelo. Tím nechci říct, že neexistují výjimky, ale mám pocit, že ten přístup je trochu laxnější.

Kdybyste měl srovnat fakultu v její dnešní podobě s jinými akademickými pracovišti, je tam nějaký rozdíl? Zůstalo nám něco z toho rodinného podniku?

Určitě interdisciplinarita. Naše fakulta není segmentovaná na katedry, respektive je, ale to, co u nás znamená katedra, je něco úplně jiného než třeba na Fildě. A v něčem je to určitě dobře, protože lidé tady mají možnost pohybovat se mezi obory. To je na jednu stranu skvělé, na druhou stranu je pak snadnější propadnout chaosu. Ale pokud je někdo, kdo má opravdu zájem o přesahy z jednoho oboru do druhého, je pro něj naše fakulta ideální místo pro studium. Na druhou stranu bych podotknul, že nemám moc v lásce takové to poplácávání se po zádech a řeči o výjimečnosti naší fakulty. Všude, kde jsem se kdy vyskytnul, byli zajímaví lidé, kteří dělali zajímavé věci.

Na čem v současné době pracujete?

Mám grant, který dokončuji, a ten je o hudbě. Je to – hodně zjednodušeně řečeno – o tom, jak interagovala filosofie a hudba ve 20. století.

K takové interakci docházelo?

Nepříliš rozsáhle, ale ano. Zmíním třeba jména jako Theodor Adorno nebo Claude Lévi-Strauss, který je u nás na fakultě docela známý, byl v hudbě velmi kompetentní a napsal o ní velmi zajímavé věci. O tom musím do konce června napsat knížku.

Máte nějaké plány do budoucna? Pustíte se zase do něčeho úplně jiného?

To myslím, že už ne. Moje možnosti už se takhle zaokrouhlily a chci se vrátit ke znakovým jazykům a obecněji k manuální komunikaci, tam mám nějaké nedořešené věci. Taky mám nějaké překlady, takže na dva, tři roky mám určitě vystaráno.

Co kromě toho, co už zaznělo, rád děláte? Máte nějaké koníčky?

Je to trochu klišé říkat, že má práce je mým koníčkem, ale něco dalšího se určitě najde. V létě cyklistika. Nestydím se říct, že plzeňské pivo, v hospodě jsem se naučil přinejmenším tolik jako na univerzitě. Spousta věcí je taky na rovině plánů, chtěl bych třeba zase začít hrát na cello. Na to jsem dřív hrál, ale teď už je několik let ve futrálu, tak by bylo hezké ho oprášit. Trochu si oživit ten znakový jazyk, hodně dlouho jsem to prakticky nedělal. A můj velký sen je začít se učit maďarsky. Maďarština mi připadá jako hrozně sexy jazyk a hlavně mají krásnou literaturu a je to něco jiného, neindoevropského a to by mě bavilo.

Marie Pavlásková
2. 2. 2022